

Hemsjö by

Hemsjö by ligger cirka tre kilometer söder om byn Kantsjön, dit utfartsväg finns. Hemsjö är den verkliga idyllen med lummiga dungar, välansade läggor och vackra dalgångar i söderläge mot Hemsjön. Och bortom den ligger de blånande bergen Granliden med Movatensliden ännu längre i fjärran. Här har människor bott i många generationer.

Av tillgängliga handlingar och icke minst av de berättelser, baserade på en levande tradition, som de båda bröderna, den 74-åriga f. d. skogsfaktorn Karl Sjödin i Kantsjö och hans bror den nu avlidne hemmansägaren Teodor Sjödin lämnat, kan man få en god överblick över byns historia.

Byn består av två delar, Nedre Hemsjö och Övre Hemsjö. Om den sistnämnda kommer detta kapitel närmast att handla. Till att

Fastigheten Hemsjö. Gården till vänster är mer än 100-årig.

börja med skall först ges en beskrivning av den släkt, som gjort de mest betydande insatserna i byns historia, och till vilken bröderna Sjödin tillhör i rakt nedstigande led.

Stamfader var torparen Per Persson, Kärrsjö, f. 1770, d. 1809, vilken sårades allvarligt i slaget på Röbäckesänget utanför Umeå i 1808-1809 års krig. Han reste till Stockholm för att söka läkarvård men avled av skadorna. Han var gift med Brita Andersdotter, f. 1768, och de hade flera barn. Hon gifte om sig 1816 med Nils Brundin från Nordmaling, f. 1787. Han flyttade till Kärrsjö, och de hade inga barn.

Per Perssons son Gabriel Persson, f. 1799, d. 1853, med hustrun Sigrid Katarina Jonsdotter, f. 1802 i Gideå, och barn. Åren 1822-1834 innehade de torpet i Kärrsjö men flyttade därifrån till Hemsjö 1834, där de blev nybyggare. Han övertog nybygget i Övre Hemsjö efter Per Ersson, f. 1798, d. 1843, och hans hustru Karin Olsdotter, f. 1783, och barn. Den familjen var sedan inhyses.

Efter Gabriel Persson övertogs hemmanet av sonen Per Gabrielsson, f. 1827, och gift med Anna Stina Andersdotter, f. 1821 i Fredrika. Hennes far var från Småland.

Gabriel Persson överlät hemmanet till äldste sonen Per Sjödin, men efter några år övertogs det av brodern Karl Sjödin, f. 1869, d. 1942, gift med Karolina Charlotta Sondell från Movattnet, f. 1871, d. 1957, och barn. Per Sjödin hade sålt hemmanet med stora skogsmarker under senare hälften av 1800-talet till Mo och Domsjö AB. Karl Sjödin blev därför bolagsarrendator fram till 1923, då han köpte ägostyckningen med tillhörande skogsskifte. En tredje broder,

Erik Sjödin, hade ett torp i Nedre Hemsjö. Namnet Sjödin hade bröderna tagit vid mönstringen.

Sedan övertogs hemmanet av de förut nämnda bröderna Karl, f. 1901, och Teodor Sjödin, f. 1909, d. 1974, med den sistnämnde boende på hemmanet, även om Karl Sjödin har sitt att bestyra där.

Med Teodor Sjödens äldsta son, Rolf Sjödin, f. 1933, är det sex släktled från stamfadern Per Persson i Kärrsjö.

Beträffande Nedre Hemsjö bestod detta av tre torp, varav Erik Sjödin hade ett. Detta övertogs av Olle Gidlund från Trehörningsjö, därefter övertogs det av J. A. Sjöblom från Gideå. Torpet står nu öde men har restaurerats och används av släktingar till sommarbostad.

Tidigare har nämnts att av ovanstående släkt var Gabriel Persson den förste nybyggaren i Hemsjö av sin släkt. Nybyggare fanns dock tidigare, av vilka Per Ersson redan är nämnd. Deras insatser var ej påtagliga. Husförhörböckerna nämner även följande i Övre och Nedre Hemsjö:

Israel Jonsson, f. 1756, med familj, Anders Johansson, f. 1786, med familj, Pehr Abrahamsson, f. 1756, med familj, Olof Söderström, f. 1809 i Skog, med familj. Han flyttade 1853 till Gideå. En annan nybyggare var änkan Sofia Jakobsdotter, kallad Sofia-Maj, f. 1772, d. 1839, och dotter till Jakob Mårtensson i Långvattnet. Hon hade varit gift med Per Persson, Ultrå. Hon hade bl. a. dottern Katarina, som var gift med ovanstående Olof Söderström. Jakob Anundsson från Kärrsjö, f. 1787, med familj bodde även i Hemsjö några år efter 1843. Flera inhysesfamiljer nämns även.

År 1828 anges officiellt vara det år, då upptagande av nybygge i Hemsjö godkändes. Detta framgår av ett syneinstrument av den 13 september 1828 från en syn förrättad av kronolänsman G. Synnergren biträdd av nämndemännen Erik Eriksson i Björnsjö och Per Olofsson i Uttersjö.

Syneprotokollet nämner, att änkan Sofia Jakobsdotter och Pehr Persson, f. 1800, d. 1839 (ej att förväxla med den i ingressen nämnde Per Persson) den 7 mars 1828 erhållit tillstånd att ta upp ett nybygge i Hemsjö, vilket de redan bebodde sedan några år tillbaka.

En intressant detalj är, att det uppgavs vid synetillfället att redan 1802 hade denna lägenhet blivit utsynad och upptagen av numera avlidne Erik Jonsson-Franck och sedan besuttits av John Vestberg, Erik Eriksson, Mosjö, Nordmaling, Erik Mickelsson, Pehr Abrahamsson, Israel Jonsson, Anders Jonsson och Pehr Ersson. Inga handlingar om detta kunde uppvisas vid synetillfället, men det påstods, att handlingar inlämnats till lagman P. A. Fought under dennes livstid men att de ej återfunnits!

Till synen hade även infunnit sig Jakob Anundsson i Kärrsjö samt Erik Olofsson och Pehr Olofsson i Kantsjö som representanter för angränsande byar.

Vid synen uppdrogs gränserna för nybygget mot de omgivande byarna.

Det befanns, att nybygget hade tvenne stugor med fyra knutar, nödortfött inredda, tvenne djurhus för vintern och tvenne för sommaren (sommarladugårdar), loge för en länk och fyra hölador inom åkern. Detta bekräftar, att fastigheten varit bebodd en tid.

Angående åkern sägs det, att den är uppgjord i grov, röd sand och mycket stenbunden. Stället var frostfritt.

Från åkern kunde skördas åtta lass hö, från Byxmyran $\frac{1}{2}$ lass, från Movattensröjningen ett lass, från Movattenstjärn $\frac{1}{4}$ lass, från Oxtjärnsmyran $\frac{1}{2}$ lass, från Hemsjömyran 1 lass och från Östra åkerröjningen 1 lass. Sammanlagt skördades således $12\frac{1}{4}$ lass, men nybygget beräknades kunna upparbetas till 24 lass.

Teodor Sjödin, som själv forskade i byns historia och även lade på minnet vad de gamle berättade, ansåg att mindre bebyggelse förekom betydligt tidigare, kanske i slutet på 1700-talet.

Efter de allra första nybyggarna finns endast små rester kvar, t. ex. »Majkullen» - en liten jordbit, som Sofia-Maj lär ha sålt för en tunna salt, samt lämningar efter jordkällare. Dessa nybyggare levde i huvudsak av jakt och fiske. Håvar av vide för fiskfångst och snaror och flakar för fångst av skogsfågel var vanliga redskap för dessa nybyggare. Rester av flakar har funnits in i vår tid. F. ö. har Hemsjö alltid haft goda jaktmarker. Mycket skogsfågel fångades t. ex. av Teodor Sjödens farmor, vilket hon sedan sålde till handlaren i Hemling.

En säregenhet i Hemsjö är att varje teg och kulle har sitt bestämda namn, berättar Karl Sjödin. De är utom Majkullen, även Galthöjden, Sönerstakullen (den sydligaste kullen), Svinryggarna, två stycken, Källarstycket, Tistelkullen, Nylandskullen, Öster- och Västerstycket, Grubbstycket (grubba = fördjupning i marken), Tjerdalsbacken och Sandstycket. Så det var bara att säga till sonen: »Gå och hämta lien på Källarstycket!».

Hemsjö har även sin sägen om en nedgrävd skatt, berättas det. En bonde från Kärrsjö grävde ner en kista med silver ute i skogen under 1808-1809 års krig. En getarpiga upptäckte platsen, och när bonden hörde det, sägs han ha grävt ned kistan i en sandkam i Hemsjö, kallad Galthöjden. Ovanpå kistan lade han en bred, avbruten lie. Först på dödsbädden omtalade mannen vad han gjort av egendomen. Hur man än sökte återfanns ej kistan. Nu hände det sig, att Per Gabrielssons lille son Erik, som varit ute och lekt, kom hem med en bred avbruten lie. Gabrielsson förstod nu, att han var

kistan på spåret. Men gossen kunde ej minnas, var han hittat lien. Många har sedan dess sökt skatten utan att hitta den. Kistan med silvret väntar fortfarande på sin upphittare!

Teodor Sjödin berättade också, att anfadern i Hemsjö först satte upp en för den tiden vanlig stuga om ett kök, liten kammare och förstuga. Den hade jordgolv, och möblerna var grovt tillyxade. Under bordet hade de två getter, vilka f. ö. fick beta på södra sidan om sjön på Gethusmon. Först hade de bara getter.

Det sägs, att Hemsjö har god jord. Korn och potatis har alltid gett goda skördar. Med hö från utslätter som Långreningen (röjningen), efter Kallbäcken, två utslätter vid Movattenstjärnarna, en utslätter väster om hemmanet kallad Drövja samt en vid Moråringen föddes på hemmet en häst, 5-8 kor samt ungdjur.

Gårdshuset är välhållna, och den äldsta gården är från 1850-talet.

Här i Hemsjö har inbyggarna fört ett strävsamt men lyckligt liv, fritt från stress och andra moderna livsyttningar, som hör vår tid till.